

LIBRIS

We know
books

@ Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)

ISBN: 978-606-49-1565-8

Corector: Larisa Pleșca

DTP: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

STUDII CIORANIENE VOLUMUL I

COORDONATOR
ADRIAN CIOCIOMAN

E I K O I N

București, 2025

CUPRINS

Prefață.....	5
Adrian Ciocioman: Metafizica biografiei intruzive. „Eu”	9
Viorel Cernica: Experiență și memorie imaginativă în scrierile lui Emil Cioran	20
Constantin Stoescu: „Adevărul trăit” și salvarea prin mărturisire ca „tehnologie a sinelui” la E. M. Cioran	52
Simona Modreanu: Cioran sau eșecul ca opțiune	77
Constantin Zaharia: Marginea și centrul.....	94
Marius Dobre: Filosofia nesistematică este într-adevăr nesistematică? Cazul Emil Cioran	107
Petruț Dinu: Principii sanogenetice și patogenetice în gândirea lui Emil Cioran. O investigație a posibilităților teraputicii cioraniene.....	123

METAFIZICA BIOGRAFIEI INTRUZIVE¹. „EU”

ADRIAN CIOCIOMAN

În îmbogățirea operei la care au lucrat exegeții și comentatorii lui Emil Cioran, apar, aproape proverbial, ipostaze ale biografiei sale. Fie că este vorba de satul natal, de Coasta Boacii sau de craniile cu care acesta se juca în copilărie, fie că este vorba de aventura sa amoroasă de la bătrânețe sau de impresiile pe care le lasă apropiatii săi din perioada pariziană. Orice detaliu biografic este folosit ca argument sau explicitare în demersul hermeneutic al celui ce formulează. Bunăoară, în cartea doamnei Zarifopol-Johnston² regăsim capitole întregi despre viața lui Cioran, chiar și Savater³ alunecă cu discursul înspre un orizont biografic. Mă întreb dacă nu cumva există o flagelare a discursului prin această intruziune a exegetului în viața și psihicul autorului? Nu cumva rămânem

¹ Acest text a fost prezentat la Colocviul Internațional „Emil Cioran”, Rășinari, 2024, publicat în volumul *Caiete Cioran 2024* și face parte din lucrarea de doctorat ce urmează a fi publicată.

² Ilinca Zarifopol-Johnston, *Searching for Cioran*, Edited by Kenneth R. Johnston, Foreword by Matei Călinescu, Indiana University Press, 2009.

³ Fernando Savater, *Eseu despre Cioran*, trad. Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1998.

tributari unei hermeneutici ce și-a găsit demult sfârșitul? Se poate argumenta că în cazul lui Cioran este necesară o astfel de abordare, căci trăirile sunt inerente discursului unui filosof liric: discursul pleacă de la aceste trăiri și nu de la altceva și nu ne putem raporta la un astfel de autor fără a lua seamă și de biografia sa. Un astfel de argument se poate folosi și în ceea ce-l privește pe Kant și morala lui, pe Platon sau Epicur. De ce n-ar fi trăirea importantă pentru Epicur, biografia sa? Cum de nu se poate aduce un argument din orizontul biografiei sale pentru a justifica *plăcerea prinsă în activitate*?⁴ Maniera în care evenimente din viață se împletesc cu motive din operă nu justifică intruziunea biografiei în corpusul textului. De altfel, cel mai adesea, asocierile sunt făcute de cel ce interpretează. Nu putem reconstrui un argument al lui Cioran sau nu putem formula o explicare folosindu-ne de evenimente biografice. Cu atât mai puțin putem considera că un astfel de text se mai poate diferenția în vreun fel de literatură și fantezie. Dacă exegeții doresc să observe dacă Cioran *trăiește în conformitate cu ceea ce propune*⁵ filosofia lirică, ei bine, filosofia lirică nu propune nimic. Se poate spune, la fel de bine, că opera lui este cuprinsă de contradicții și paradox și că o scurtă cercetare în viața autorului ar putea da o pudoare

⁴ Diogenes Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, trad. C.I. Balmuş, Studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, XXVIII, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 342.

⁵ Valentin Mureșan, *Filosofia ca mod de viață sau despre relația filosofie-biografie*, Revista de Filosofie Analitică, vol. IV, Universitatea din București, 2010, p. 87.

rațională. De ce oare am dori să raționalizăm ceea ce e asumat deja ca fiind contradictoriu și paradoxal?

Problema este, mai cu seamă, maniera în care Cioran își formulează filosofia lirică, prin eseu de mici dimensiuni sau maxime. Și dacă acesta nu este mai aproape de *sophoi* decât de maniera în care vedem astăzi un filosof. Desigur, această dilemă se naște din asocierile făcute între înțelepți și stoici și între stoici și Cioran. Pentru a ieși ușor din acest hățiş, Cioran nu lucrează cu un Adevăr, el nu se poate *inspira* decât din trăiri, el nu poate emite fraze absolute și irefutabile despre nimic, câtă vreme nu poate adera la cunoaștere. El este doar *în căutarea cunoașterii*.⁶ Tocmai această manta de căutător îl aduce în sfera filosofiei, chiar dacă se află deznădăduit în fața acestei căutări fără vreun rezultat. Rămâne problema acestor maxime și maniera în care acestea livrează conținut. După cum se cunoaște, aceste maxime nu sunt nici argumente, nici notițe, sunt formulări scurte ce au inerente *adevăăruri*. „Fiecare frază își este suficientă sieși.”⁷ Adevărul inerent maximelor lui Cioran este viu, este trăire. El nu ne scoate la lumină decât ceea ce intern se cere scos la lumină. Nu se poziționează „dincolo de cunoaștere”⁸, adică metafizic, ci dincoace, prin trăire. Confuzia exegeților survine tocmai aici. În loc să se formuleze un discurs despre trăire, se formulează un

⁶ *Ibidem*, p. 91.

⁷ Marin Sorescu, *Cioran sau „a fi trist cu metodă”*, în *Pro și Contra Emil Cioran, între idolatrie și pamflet*, antologie, cuvânt înainte și note de Marin Diaconu, Editura Humanitas, București, 1998, p. 307.

⁸ *Ibidem*, p. 303.

discurs despre metafizica biografiei intruzive. Această trăire este formulată, nu este nevoie să pătrundem în viața autorului pentru a o scoate la lumină. Maxima este, pentru Cioran, această trăire. Nu adevăr livrat într-o formă compactă, nici cunoaștere irefutabilă. Că prin această trăire „tânjește după absolut, fără să fim siguri că ar dori să se instaleze acolo”⁹, am lămurit atunci când am explicat orizontul erotic al lui Cioran în raport cu problema cunoașterii. De altfel, această problemă este întâlnită de fiecare dată când avem de a face cu un jurnal, de orice fel. Nu putem avea acces la trăirile autorului aceluși jurnal, ci doar la forma lor obiectivată în formulări. Ceea ce trebuie să luăm în seamă, atât în cazul filosofiei lirice a lui Cioran, cât și în cazul jurnalelor, este această obiectivare a trăirii prin formulare. Eseul de mici dimensiuni și maxima sunt astfel de obiectivări prin formulare și sunt tributare stării de suspendare și manierei în care Cioran se raportează la problema cunoașterii. Atât maniera în care se formulează discursul, cât și structura textului țin de raportarea la problema cunoașterii și nu implică niciun alt motiv biografic. Cum ar fi să spunem că Emil Cioran era atât de lenș încât scria în maxime? În altă ordine de idei, metoda biografiei intruzive își propune, mai cu seamă, să rateze textul decât să scoată la lumină *semnele și semnificațiile* acestuia. Așa se explică și cantitatea enormă de literatură ce se împăunează cu etichete precum: nihilist, trăirist, pesimist, sceptic și așa mai departe.

⁹ *Ibidem*, p. 304.

Discursul despre problemele cunoașterii este, astfel, alterat. Fie printr-o raționalizare pe care filosoful liric nu și-o asumă în text, fie printr-o intruziune a biograficului ce nu se susține cu nimic din corpusul textelor avute în vedere. Această alterare nu rămâne în orizontul stării de suspendare; „asupra lucrurilor foarte importante e mai indicat să nu te pronunți”¹⁰. Mai cu seamă, această intruziune se cere a fi o raționalizare. Prin încercarea de a găsi *adevărul* despre operă și *ceea ce voia să spună autorul* nu mai luăm seamă de text, cu atât mai puțin de maniera în care Cioran se raportează la cunoaștere. Se ajunge la formularea unei metafizici biografice, în care sunt scoase adevăruri la lumină, în care contradicțiile, paradoxul și „reflecția asupra a ceea ce nu a fost și nu va putea niciodată să fie trăit, simțit, interpretat”¹¹ sunt raționalizate. Această raționalizare nu este doar o manieră de a tăia cu ochii închiși din corpusul textelor, ci și o abordare prin care nu se ia seamă de filosofia lirică. Prin formularea unei metafizici a biografiei se construiește un meta-discurs care nu mai poate fi văzut ca o încercare de comprehensiune, ci ca o încercare de reformulare a operei. Cu alte cuvinte, actul hermeneutic este sechestrat de ceea ce se impune ca raționalizare.

¹⁰ Emil Cioran, *Scrisoare către Petru Manoliu*, Paris, 6 noiembrie 1969, în *Opere IV*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2017, p. 1846.

¹¹ Simona Constantinovici, *Cioran. The semantics of blood*, în *The challenges of communication, Context of strategies, in the world of globalism*, editori: Iulian Boldea, Cornel Sigmirean și Dumitru-Mircea Buda, Arhipelag XXI Press, Târgu Mureș, 2016, p. 69.

Opera rămâne secundară în favoarea cuprinderii într-un discurs raționalizat. De aici și etichetele intelectuale pe care le-am enumerat. Cu atât mai mult, atunci când se caută *adevărul* textului, nu se ține seamă de starea de suspendare și de maniera în care Cioran își formulează discursul despre cunoaștere. Cel ce utilizează un astfel de discurs are în prealabil un adevăr la care a aderat, căci „nimeni n-ar săvârși fie și fapta cea mai mică fără sentimentul că această faptă e singura și unica realitate”.¹² Cel ce a aderat în prealabil la un adevăr nu ține seama de maniera în care Cioran își suspendă cunoașterea și apelează la biografia sa pentru a raționaliza discursul și a-l prinde într-o metafizică care uzează de motive biografice. Dacă s-ar avea în vedere și s-ar adopta starea de suspendare, raportarea la opera filosofului liric ar debuta cu un „nu știu”. Pesemne că într-un astfel de exercițiu de raționalizare a discursului lui Cioran este, mai cu seamă, vorba despre un „eu” ce interpretează decât despre operă sau viața autorului.

Pentru Nietzsche, bunăoară, „nu există acțiune morală, există doar interpretarea unei acțiuni ca fiind morală”¹³. Iar această interpretare este dată de *eul* care este prins în exercițiul interpretării. La fel și în cazul interpretării textelor lui Cioran, convingerile sunt cele care indică un anumit tip de interpretare, nu *indicațiile* textului. Cu alte cuvinte, pentru a ne putea raporta la

opera lui Cioran trebuie să intrăm în același exercițiu de suspendare, de stare de suspendare. Câtă vreme nu putem renunța la convingerile noastre, nu facem altceva decât o metafizică a biografiei. Fără a lua seamă de acest exercițiu de suspendare, nu facem decât să distorsionăm, pe de o parte, maniera în care se suspendă cunoașterea și, pe de altă parte, argumentarea ca atare în raport cu problema cunoașterii. Un apel la biografia autorului sau la raționalizare este în afara *spiritului* filosofiei lirice. De altfel, Cioran semnalează o astfel de atitudine intruzivă și în *Genealogia fanatismului*: „în sine, orice idee este neutră, sau ar trebui să fie, dar omul o însuflețește”.¹⁴ „Eu” vrea să-și impună adevărul la care a aderat prin această însuflețire, iar dacă acel adevăr nu este în concordanță cu ideile pe care Cioran le formulează, atunci ele vor fi falsificate printr-un exercițiu de raționalizare sau de apel la biografie. Pentru cel ce apelează la un astfel de exercițiu hermeneutic este irelevant dacă *textul se susține singur* sau nu, dacă interpretarea pe care o oferă este *fidelă* sau nu. El nu dorește să expliciteze sau să se raporteze critic la text, cât vrea mai mult să-și propage adevărul adoptat în prealabil. Exercițiul hermeneutic pe care ni-l propune Cioran prin discursul său despre problema cunoașterii este să ne suspendăm orice adevăr la care am aderat în prealabil. Doar prinși în această stare de suspendare vom putea, mai departe, să ne raportăm la un text anume. Câtă vreme nu vom

¹² *Idem, Tratat de descompunere, op. cit., p. 91.*

¹³ Nietzsche, *Dincolo de bine și de rău*, trad. Victor Scorodet, pref. Vasile Muscă, ed. a II-a, Editura Ideea Europeană, București, 2016, p. 106, maxima 108.

¹⁴ Emil Cioran, *Tratat de descompunere*, trad. Irina Mavrodin, Editura Humanitas, București, 1992, p. 7.